

ERVARINGEN MET *RHABDOPHIS SUBMINIATUS SUBMINIATUS*.

Door: Hans van der Rijst, Wolweverslaan 38,
3454 GL De Meern.

Inhoud: Inleiding - Het eerste exemplaar - Het terrarium - Voedselopname en groei gerelateerd aan de temperatuur - Eieren - Winterrust - Conclusies.

INLEIDING

Van *Rhabdophis subminiatus* zijn vier ondersoorten bekend, te weten *Rhabdophis subminiatus subminiatus*, *Rhabdophis subminiatus helleri*, *Rhabdophis subminiatus siamensis* en *Rhabdophis subminiatus hongkongensis*. De nominaatvorm *Rhabdophis subminiatus subminiatus* wordt in Nederland het meest ingevoerd. Het verspreidingsgebied van deze ondersoort beslaat Noord- en Zuid-Vietnam, Thailand, Hainan en Birma. De soort zou zich voornamelijk in de heuvels ophouden.

Het is een slanke slang met een nauwelijks van de nek afgescheiden kop. De ogen zijn groot en hebben een ronde pupil. Het aantal ventraalschilden varieert van 138 tot 148, het aantal subcaudaalschilden van 72 tot 96. De kop is lichtgroen gekleurd. De halsstreek is over een afstand van ongeveer vijf centimeter roodgekleurd. De rest van de rugzijde is lichtbruin tot grijsbruin, terwijl de ventralia wit tot geelwit van kleur zijn. De slang bezit het vermogen de halsstreek sterk af te platten, waardoor de rode plek des te meer op valt. Hierbij wordt de kop hoog opgeheven, wat een dreigend geheel vormt. Dit kan eventuele predatoren afschrikken.

Deze soort dient met voorzichtigheid behandeld te worden, daar een beet vergiftigingverschijnselen tot gevolg kan hebben (Sleijnen, 1984). Het is

niet geheel duidelijk wat de gevolgen van een beet kunnen zijn. Zelf ben ik, voordat ik van deze gif-tigheid op de hoogte was, enkele malen fors ge-beten, zonder hiervan nadelige gevolgen te heb-ben overgehouden. Sleijpen beschrijft echter een geval waarbij duidelijke vergiftigingsverschijn-selen optraden. Juist omdat enerzijds de gifwer-king niet geheel bekend is, en anderzijds de ge-voeligheid van een persoon voor het gif sterk kan verschillen, is het verstandig zeer voorzichtig met deze slang om te gaan.

Rhabdophis subminiatus subminiatus is een soort die veelvuldig wordt ingevoerd, maar slechts bij weinig liefhebbers langdurig blijft leven. Ik hoop met dit artikel informatie te kunnen geven waar-door hierin wellicht verandering komt.

HET EERSTE EXEMPLAAR

Het eerste exemplaar, een vrouwtje van 65 cm en 40 g, heb ik begin december 1983 aangeschaft. De slang was in een niet al te beste conditie. Microscopisch onderzoek van de ontlasting gaf een besmetting met flagellaten en wormen aan. De slang werd behandeld met Flagyl en Panacur, wat het ge-wenste effect had. Tevens bleken er direct onder de huid ruim twintig lintwormen te zitten. Deze lintwormen hebben als eigenlijke gastheren ver-schillende kikkersoorten. Als deze kikkers gegeten worden, komen zij in de slang terecht en vreten ze zich dwars door de darmwand heen een weg naar de huid. De slang heeft ogenschijnlijk geen last van dit soort lintwormen, maar omdat ik ze liever kwijt dan rijk ben, zijn ze toch verwijderd. Dit kan zowel operatief als met medicijnen gedaan worden. De laatste methode heeft als nadeel dat de lintwormpjes na het afsterven gaan rotten. Bij grotere aantallen lintwormpjes kan dit tot verve-lende bijverschijnselen leiden. Ik heb dan ook in eerste instantie besloten ze operatief te verwij-

deren. Dit gaat heel eenvoudig door op de plaats van de lintworm (te herkennen aan een bobbel) tussen twee schubben een kleine insnijding te maken. De lintworm kan er nu zo uitgedrukt worden. Voor de zekerheid is er na deze ingreep (die overigens met het oog op het grote aantal wormpjes in drie etappes heeft plaatsgevonden) een injectie met Ivomec gegeven. De dosering van dit middel behoeft enige voorzichtigheid, daar overdosering kan leiden tot een toestand van coma of erger.

HET TERRARIUM

Het eerste exemplaar heeft de eerste vier maanden in een terrarium met de afmetingen 45x30x15 cm (lxbxh) gezeten. Dit werd met een verwarmingskabel van 15 Watt verwarmd. De temperatuur varieerde tussen de 26 en 30°C. De bodembedekking bestond uit houtkrullen, terwijl een stukje kurkschors en een waterbak de inrichting completeerden.

Na deze periode werd de slang in een terrarium van 140x40x100 cm (lxbxh) gezet. Over de gehele breedte bevond zich een waterbassin met een breedte en diepte van 15 cm. De verdere inrichting bestond uit stukken hout. De bak werd plaatselijk verwarmd met een spot van 60 Watt. De temperaturen bedroegen overdag 20 tot 24°C, terwijl de temperatuur direkt onder de spot ruim 35°C bedroeg.

's Nachts varieerde de temperatuur van 17 tot 20°C. In dit terrarium bevonden zich ook zes exemplaren van *Natrix maura*

VOEDSELOPNAME EN GROEI GERELATEERD AAN DE TEMPERA- TUUR

Als voedsel werden goudvissen en voorntjes aangeboden. Beide werden gretig aangenomen. De vis werd zowel levend als dood aangeboden. Hierbij viel het

op dat de vis niet uit het waterbassin gevangen werd. Zowel dit exemplaar alsook die, welke later volgden, heb ik nooit in het waterbassin gezien. Wanneer de slangen in het water gezet werden, schoten ze er zeer snel weer uit. Zelfs bij het besproeien van de bak vertoonden ze paniecreacties! In het begin deed het eerste exemplaar (een vrouwtje) er vaak wel twintig minuten over om een vis die halverwege gepakt was, in de juiste stand te manoeuvreren. Na een week of drie, ging dit vele malen sneller. Dit, tezamen met de afschuw van water, doet vermoeden dat ze in hun leefgebied niet sterk aan water gebonden zijn, en dat ze als voedsel waarschijnlijk voornamelijk amfibieën eten, en praktisch geen vis.

Het vrouwtje vertoonde een goede eetlust en at de eerste vier maanden 61 prooien. Ze woog medio april 1983 60 g. Gezien het grote aantal prooien betreft het hier dus een zeer geringe gewichtstoename (20 g). Dit heeft waarschijnlijk te maken met de hoge temperatuur in het eerste terrarium. Ook bij latere exemplaren heb ik gemerkt, dat de spijsvertering bij hoge temperaturen weliswaar zeer snel gaat (binnen een dag is de voedselzwellung niet meer zichtbaar), maar dat dit niet resulteert in een goede gewichtstoename. Ik prefereer nu dan ook een koele bak (20-24°C) met slechts op één plek een hogere temperatuur. Tevens lijkt het raadzaam de temperatuur 's nachts te laten zakken. Bij deze temperaturen gaat de spijsvertering wat langzamer, maar neemt de slang veel meer in gewicht toe. Nadat ik dit vrouwtje bij lagere temperaturen ben gaan houden, is zij minder gaan eten, maar woog ze drie maanden later 102 g.

Eenmaal in de veertien dagen diende ik via de vis een vloeibaar multivitaminepreparaat toe (oorspronkelijk voor vogels bedoeld), aangevuld met Carnicon (soms ook wel Gistocal) voor de kalkvoorziening. Mijn ervaring was, dat als ik dit naliet, het dier problemen kreeg met vervellen. De slang

vervelde overigens gemiddeld elf maal per jaar.

EIEREN

Toen ik begin juni 1984 na een weekje vakantie thuis kwam, bleek het vrouwtje tien eieren gelegd te hebben. Ze had de eieren precies onder de verwarmingslamp gelegd, waar een temperatuur van 35 tot 39°C heerste. Zes van de eieren waren verkaasd (hard, en geel van kleur met een afmeting van ongeveer 17-10 mm), terwijl er vier mooi wit van kleur waren, met een afmeting van 23x13 mm. Helaas waren deze volledig verdroogd.

WINTERRUST

Vanaf 10 oktober 1984 kreeg het dier geen voedsel meer, en werd het aantal uren warmte en licht geleidelijk teruggebracht. Op 16 november waren de lampen volledig uit. Tot 4 januari heerste er een temperatuur die overdag varieerde van 13 tot 19°C, en 's nachts van 14 tot 16°C. Na twee maanden begon ik het aantal uren licht en warmte weer op te voeren. Op 17 februari had het dier weer tien uur licht. Ondanks dat ze nu vier maanden niet meer gegeten had, was ze nog geen tien gram in gewicht afgenomen.

In 1985 at ze goed. Daarna overwinterde ze op dezelfde manier als in 1984. Ook in 1986 at ze goed. Aangezien ik nu wel dacht deze soort goed te kunnen houden, schafte ik eind september nog een koppel aan. Na deze dieren behandeld te hebben tegen flagellaten en wormen, en bij het mannetje ook nog enkele lintwormpjes te hebben verwijderd, kon ik tien weken na de aanschaf stellen dat ze het weer goed deden. Zowel de voedselopname als de gewichtstoename waren goed te noemen. Half december stopte ik met voeren, en begon ik met het terugbrengen van het aantal uren licht en warmte. Na drie weken

werd de temperatuur teruggebracht van 20 tot 10°C. Na weer een week liet ik de temperatuur dalen tot 5°C. Daarna heb ik ze bij de andere slangen in de schuur gezet. Hier heerste een temperatuur van 1,5 tot 3°C. Helaas konden ze hier niet tegen. Al na drie dagen zijn ze dood gegaan.

Hoewel je dat niet met zekerheid kan zeggen, is de doodsoorzaak waarschijnlijk de te lage temperatuur geweest. Een overwintering bij temperaturen die niet onder de 10°C komen, lijkt dus beter.

CONCLUSIE

Resumerend kan gesteld worden, dat de temperatuurregeling van het terrarium voor deze soort een zeer belangrijke factor is. Zeker de eerste maanden is het van levensbelang dat er een koele plek in het terrarium aanwezig is. Wanneer de slang gedwongen wordt, continu bij hogere temperaturen dan 25°C te vertoeven, gaat het metabolisme dermate snel, dat ondanks een verhoogde voedselopname er toch vermagering dan wel een te geringe gewichtstoename plaatsvindt, dit terwijl de slang juist in deze periode van voedselopname extra in gewicht zou moeten toenemen.

Een exemplaar heeft met goed gevolg twee keer een winterrust doorstaan bij temperaturen tussen 13 en 19°C. Een poging om drie exemplaren bij een veel lagere temperatuur (1,5-3°C) te laten overwinteren, is volledig mislukt. Deze soort kan waarschijnlijk het beste een rustperiode krijgen waarin de temperatuur niet onder de 10°C komt.

LITERATUUR

Sleijpen, F., 1984. Giftig of niet? Litt. Serp., Vol. 4 (2): 42-57.